

Mottagare

Tekniska nämnden

Information om ny avfallslagstiftning

Förslag till beslut

Tekniska nämnden tar emot informationen om den nya lagstiftningen och vad den kommer att innebära för uppdraget inom kommunal avfallshantering.

Sammanfattning

Regeringen har den 29 april beslutat om förändring av avfallslagstiftningen i syfte att öka materialåtervinningen (proposition 2025/26: 108 Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning). Förändringarna ska träda i kraft den 1:e juli 2026. Det är flera förändringar som ändrar delar av uppdraget för insamling av kommunalt ansvar. De största förändringarna är att detaljhandeln ska undantas från det kommunala avfallsansvaret och ska själva ordna med insamling och behandling av sitt kommunala avfall genom att anlita privata avfallsverksamheter. Samtidigt måste regionen kunna erbjuda sin verksamhet genom ett andrahandsansvar. Avfallsplanen ska förenklas och utgå från den nationella avfallsplanen. Kraven på att aktivt arbeta med återvinning och återbruk ökar, samtidigt ska det framgå i särredovisningen hur mycket detta kostar.

Nedan redovisas förändringarna i korthet:

- Ansvarsförändring:
 - Detaljhandeln föreslås ta över ansvaret för samtliga av sina avfallsströmmar som klassificeras som kommunalt avfall.
 - Samtliga verksamheter kommer ha eget ansvar för insamling av förbrukat matfett (spillfett), förbrukat kontorspapper och returpapper.
- Kommunalt andrahandsansvar: Kommunen får ett andrahandsansvar för att garantera hantering av avfall från ovan ansvarsförändring i vissa situationer såsom orimligt höga kostnader, orimliga villkor eller långa körsträckor.
- Förenklat dispenssystem: Möjliggöra för fler verksamheter att själva hantera sitt avfall. Ansökan om dispens kommer framöver att hanteras av länsstyrelsen i stället för kommunen.
- Tillsyn: Tillsynsansvaret för kommunens egna avfallsskyldigheter flyttas från kommunen till länsstyrelsen.
- Eftersortering: Förslag om krav på eftersortering för att öka materialåtervinningen.

- **Avfallsplaner:** Den kommunala avfallsplanen ska utgå från den nationella avfallsplanen. Vissa förenklingar införs från tidigare avfallsplaner, bland annat ska planen inte längre omfatta övriga avfallsverksamheter.
- **Ekonomisk särredovisning** när det gäller det kommunala avfallsansvaret enligt 15 kap. Miljöbalken. Kommunen måste bland annat redovisa overheadkostnader samt kostnader för återvinning och återbruk.
- Med den korta omställningsperioden för ansvarsförändringen för detaljhandel och insamlingen av förbrukat matfett som ska träda i kraft redan den 1:e juli 2026 kommer regionens verksamhet att erbjuda en övergångsperiod till den 31:e december 2026. Samtal har förts med bland annat Tillväxt Gotland. Den 1:e januari 2027 kommer regionen inte längre kunna erbjuda insamling av kommunalt avfall för detaljhandeln. Otydligheter finns i lagen om vilka som ska anses vara detaljhandel. Flera kommuner bedömer att det enbart omfattar de företag som har angivit sitt huvud SNI (verksamhetskod) under huvudgruppen 47. En kommunikationsplan ska tas fram för detta med information på hemsidan.

Ärendet behandlades på Avfallsberedningen 2026-03-25 samt 2026-05-26.

Bedömning

Den nya lagförändringen innebär att detaljhandeln inte längre kommer att vara inom Regionen Gotlands ansvar för insamling, det innebär färre kunder och tydligare regler gentemot dessa företag. Samtidigt som denna förändring införs kommer en ny lag den 1:e augusti, Lagen om offentlig säljverksamhet (SFS 2026:578). Lagen reglerar säljverksamhet som bedrivs av offentliga aktörer i Sverige. Lagen syftar till att förbättra konkurrensen genom att förhindra otillbörlig påverkan på privata företag. Huvudreglerna inkluderar att offentliga aktörer inte får bedriva säljverksamhet som på ett otillbörligt sätt påverkar privata aktörers möjligheter att verka på marknaden. Avfall Sverige kommer inom kort att publicera ett PM med kommentarer angående lagens tillämpning som riktar sig till kommunala avfallsorganisationer samt behandlingsanläggningar.

Barn- och genusperspektiv – Lagförändringen med ökad materialåtervinning gynnar de kommande generationerna.

Landsbygdsperspektiv – Lagförändringen påverkar hela Gotland.

Ekonomisk konsekvensanalys – Antalet abonnenter bedöms minska, med ungefär 450 stycken. Grundavgiften för verksamheter enligt avfallstaxan är 945 kronor/år exkl. moms. Hämtnings- och behandlingsavgiften är en direkt ersättning till upphandlade entreprenörer. Detta innebär att intäkter från grundavgiften i avfallstaxan kan minska med ungefär 425 000 kronor/år exkl. moms, vilket motsvarar 1% av budgeterad intäkt för hela grundavgiften.

Miljö- och klimatperspektiv – Syftet med lagförändringarna med ökad återvinning och återbruk kommer bidra till att miljön och klimatet påverkas positivt.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen daterad 2026-06-02
Minnesanteckningar avfallsberedningen 2026-03-25
Minnesanteckningar avfallsberedningen 2026-05-26

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Lise Langseth
Teknik- och samhällsbyggnadsdirektör

Jan Gilljam-Kroon
Avdelningschef VA och avfall